

STALNA IZLOŽBA HRVATSKOGA ŽELJEZNIČKOG MUZEJA U ŽELJEZNIČKOM KOLODVORU VINKOVCI

HELENA BUNIJEVAC □ Hrvatski željeznički muzej, Zagreb

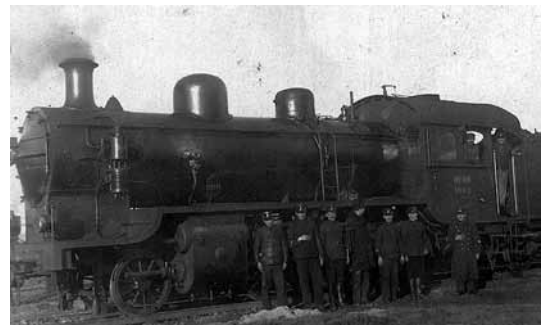
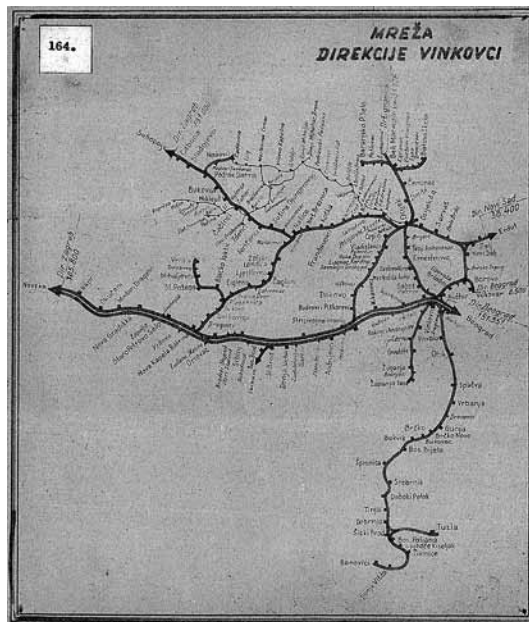
TAMARA ŠTEFANAC □ Hrvatski željeznički muzej, Zagreb

sl.1. Karta željezničkih pruga u nadležnosti
Željezničke direkcije Vinkovci
Fotodokumentacija: Hrvatski željeznički
muzej, Vinkovačka željeznička zbirka

sl.2. Razglednica prvoga željezničkog
kolodvora u Vinkovcima iz 1910. g.
Fotodokumentacija: Hrvatski željeznički
muzej, Vinkovačka željeznička zbirka

sl.3. Parna lokomotiva serije 20, snimljena
1938. g.
Fotodokumentacija: Hrvatski željeznički
muzej, Vinkovačka željeznička zbirka

sl.4. Radnici Sekcije za održavanje pruga
Vinkovci snimljeni 1960. g. pri remontu
pruge Borovo - Dalj
Fotodokumentacija: Hrvatski željeznički
muzej, Vinkovačka željeznička zbirka

Stalna izložba *Životopis vinkovačkoga prometnog čvorišta* retrospektivni je prikaz uspostave i djelovanja željezničkog sustava na vinkovačkomu i širemu čvorišnom području koji traje neprekidno od 1878.

Prikaz je ostvaren zahvaljujući zbirci predmeta, vozilâ, uređajâ, napravâ, službenih odora, dokumenata, pravilnikâ, propisâ, voznih redova, voznih karata, fotografijâ i osobnih zapisa koju su od 1994. pa do 2010. skupili članovi Udruge željezničkih umirovljenika Vinkovci. Tu zbirku, s ukupno 399 muzejskih predmeta, 10. ožujka 2011. donatorskim su ugovorom prenijeli u vlasništvo Hrvatskoga željezničkog muzeja, koji će se nastaviti stručno brinuti o zbirci, osigurati trajno čuvanje povijesnih tragova željezničkog sustava na širemu vinkovačkom području i zaštititi sjećanje na željeznički sustav kao važan segment općedruštvenog razvoja i egzistencijalnu osnovu mnogih naraštaja zaposlenih na željeznici. Potvrda te opredijeljenosti jest i ideja o otvorenju izložbe u sklopu programa *Vinkovačkih jeseni*.

Postavljanjem izložbe u autentičan prostor željezničkoga kolodvora i njezinim uklapanjem u otprije osmišljen vanjski izložbeni postav, grad Vinkovci dobio je još jedan

vrijedan proizvod kulturnog turizma koji će pridonijeti dopunjavanju osnovnoškolskih i srednjoškolskih programa, ali će biti i zapažen dio turističke ponude područja istočne Slavonije, to više što je izložba dvojezična, a time i dostupna širokom krugu domaćih i stranih posjetitelja.

Realizaciju izložbe potpomogli su *Remont i proizvodnja željezničkih vozila* d.o.o. Slavonski Brod, Prometna sekcija Vinkovci, Sekcija za održavanje pruga Vinkovci, Sekcija za signalne i telekomunikacijske uređaje Vinkovci te Željezničko projektno društvo iz Zagreba.

sl.5. Pružni tricikl na stalnoj izložbi

Autorica koncepcije izložbe i izložbenog postava je Tamara Štefanac, a autorica tekstova Helena Bunijevac. Tekstove je lektorirao Ivan Marković, a na engleski jezik preveli Elena Lalić i Bruna Šarić. Stručni suradnici bili su Pavo Božičević, Anto Zovkić, Miroslav Gagro, Emil Gubica, Milan Ivković, Željko Delač, Zdenko Fučkar, Milan Brkić, Vladimir Njegovan, Vesna Lipovac, Anton Pavić.

Izložba je smještena u nekadašnjoj čekaonici 2. razreda na željezničkom kolodvoru Vinkovci. Stariji željezničari od milja je nazivaju *Bosanka* zato što su u njoj noći provodili putnici na putu za Bosnu i Hercegovinu čekajući jutarnju vezu za Sarajevo. Bili su to većinom najamni radnici koji su se vraćali sa žetve i kretali prema BiH. Budući da je prvi vlak Vinkovci - Sarajevo kretao u ranim jutarnjim satima, svi su redom noć prespavali na klupama u čekaonici, a ujutro su ih prometnici i drugo željezničko osoblje budili i otpremali na vlak.

Željeznički kolodvor Vinkovci rekonstruiran je 1960-ih, pri čemu je i izgrađena nova prijamna zgrada. Kao i cijeli kolodvor, čekaonica je oblikovana kombinacijom mramora i stakla, u visini 7 metara. Takav izložbeni prostor, koji prezentira duh vremena iz doba svoje gradnje, uvjetovao je i dizajn izložbenog namještaja i same izložbe. Izložbeni namještaj dizajnirali su i izradili radnici *Remonta i proizvodnje željezničkih vozila d.o.o.* Slavonski Brod.

Postav je osmišljen u nizu tematskih cjelina poredanih u kronološkom slijedu. Tekstualni dio prati razvoj željezničkog sustava na širem vinkovačkom području od 1878. do 1990. godine, i unutar posebnih tematskih cjelina: gradnja pruga i željezničkih postrojenja u prvom

razdoblju izgradnje željezničkog sustava na području Slavonije, gradnja magistralne pruge i vicinalnih pruga, izgradnja novoga vinkovačkog kolodvora, modernizacija željezničkog sustava u drugoj polovici 20. st., vučna vozila u vinkovačkom čvorištu, elektrifikacija, zlatno doba željeznice 1960-ih i 1970-ih, vinkovački željezničar i šport, Željeznička kulturno-umjetnička udruga "Reljković", Željezničko dobrovoljno vatrogasno društvo Vinkovci, radni kolektivi, Udruga željezničkih umirovljenika HŽ-a Vinkovci.

Tekstovi su popraćeni presnimkama fotografija i razglednica iz različitih izvora: iz preuzete građe Udruge umirovljenika HŽ-a Vinkovci, iz fundusa Hrvatskoga željezničkog muzeja, iz fundusa Gradskog muzeja Vinkovci te presnimkama članaka i raznih novinskih napisa iz Gradske knjižnice i čitaonice Vinkovci, Stručne knjižnice HŽ Holdinga te iz Nacionalne i sveučilišne knjižnice iz Zagreba.

U izložbenom prostoru sagrađeno je deset metara željezničke pruge te su na nju postavljena manja vozila (tricikl, pružna kolica) i razni alati koji su se nekada upotrebljavali u gradnji pruga. Pokraj pruge postavljen je stari tip mehaničkog signala s pripadajućim blok-uređajem. Ostali predmeti obuhvaćaju različite vrste željezničkih svjetiljaka, signalnih znakova, uniforme željezničara, nadzorne knjige i pravilnike rada različitih željezničkih službi (većinom s početka 20. st.), vozne redove i vozne karte starog tipa.

Posebno je vrijedan izložak nadzorna knjiga stanice Vinkovci, vođena od 1918. do 1967. Nadzorne knjige

sl.6. Detalj postava izložbe

sl.7. Stalna izložba *Životopis vinkovačkoga prometnog čvorišta na željezničkom kolodvoru Vinkovci*

kolodvora zapravo su dnevni život na kolodvoru u kojima šefovi kolodvora imaju obvezu zapisati svaki važniji, a posebno neregularni događaj koji se zbija na kolodvorskom području.

U postav su inkorporirani i različiti osobni zapisi umirovljenih željezničara, a svi su vezani za željezničku tematiku. Većinom su to prozna prisjećanja na zanimljive događaje iz radne prošlosti ili poetsko izražavanje ljubavi prema željeznici, lokomotivama, putovanju... Taj će dio izložbe ostati otvoren i drugim zaljubljenicima u željeznicu koji budu željeli izdvojiti dio svojih sjećanja i misli te ih podijeliti s ostalim posjetiteljima.

Izložba je stalna, ali će se postav mijenjati jer će predmeti izrazito osjetljivi na mikroklimatske uvjete biti zamijenjeni drugim predmetima ili replikama, a određeni su predmeti predviđeni i za restauraciju. Budući da u lokalnoj zajednici postoji interes za nastavak prikupljanja građe koja će biti uvrštena u novoosnovanu Vinkovačku željezničku zbirku HŽM-a, bit će izlagani i novoprikupljeni predmeti.

Članovi Udruge željezničkih umirovljenika HŽ-a Vinkovci i dalje će ostati u blizini predmeta iz svoje radne prošlosti volontirajući pri vođenju posjetitelja kroz izložbeni postav.

U 2012. godini Hrvatski željeznički muzej provodit će anketu među posjetiteljima izložbe o razini edukacije o željezničkoj povijesti i željezničkom sustavu koji izložba pruža te o prijedlozima za daljnji rad.

Primljeno: 17. listopada 2011.

PERMANENT EXHIBITION OF THE CROATIAN RAILWAY MUSEUM IN THE RAILWAY STATION OF VINKOVCI

The permanent exhibition *Biography of the Vinkovci transportation junction* is a retrospective depiction of the establishment and activity of the railway system in the Vinkovci and wider junction area that has been in continuous existence since 1878.

The exhibition has been set up in the authentic space of the railway station in the former 2nd class waiting room. It has been imagined in a series of thematic units arranged in chronological sequence.

The textual part tracks the development of the railway system in the wider area of Vinkovci from 1878 to 1990, and also within special topics: the building of the lines and the railway plant in the first period of the building of the railway system in Slavonia; the building of the main line and branch lines; the building of the new Vinkovci station; the modernisation of the railway system in the second half of the 20th century; traction vehicles in the Vinkovci junction; electrification; the gold age of the railway in the 1960s and 1970s; the Vinkovci Željezničar team and sport; the Railway Culture and Art Association called Reljković; Vinkovci, the railway volunteer fire brigade; the labour collective; the association of railway retirees of CR Vinkovci.

The display has been produced thanks to a collection of objects, vehicles, devices, machinery, official uniforms, documents, rules and regulations, timetables, tickets, photographs and personal records collected by the Association of Railway Retirees of CR Vinkovci from 1994 to 2010. A contract of donation transferred this collection, with its total of 399 museum objects, to the ownership of the Croatian Railway Museum, which will continue to give the collection its care and expertise, providing lasting preservation of the historical traces of the railway system in the broader area of Vinkovci.